

Ks. STANISŁAW PIECH

BISKUPI KRAKOWSCY A OBSADA KATEDR WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO (1880-1939)

Odnowiony w 1880 r. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego szybko się rozwijał i już z końcem ubiegłego stulecia osiągnął znaczącą pozycję naukową. Ważną rolę w rozwoju fakultetu odegrali biskupi krakowscy. Prawodawstwo państwowe i kościelne przyznawało im bowiem decydujący głos w doborze kadry nauczającej. Na tym tle obok harmonijnej współpracy biskupa z Wydziałem dochodziło niekiedy do napięć, a nawet otwartego konfliktu. Nie obyło się nawet bez zatargu z rządem. W literaturze historycznej nie poświęcono dotąd temu zagadnieniu całościowego opracowania. Jedynie częściowo sprawą tą zajął się J. Kuś, dotykając zaledwie tej newralgicznej problematyki¹. W niniejszym artykule, mimo ograniczonych jego rozmiarów, podjęto próbę w miarę całościowego zarysowania roli biskupów krakowskich w obsadzie katedr Wydziału Teologicznego UJ w latach 1880-1939.

1. W ZALEŻNOŚCI OD BISKUPA

Na wydziałach teologicznych monarchii austriackiej obsada katedr była całkowicie uzależniona od biskupa diecezjalnego. Dekret cesarski z 1850 r. postanawiał, że profesorami na wydziałach i w instytutach teologicznych mogą być tylko księża posiadający misję kanoniczną od biskupa diecezji, na terenie której znajdowała się uczelnia. W tym samym roku Ministerstwo Wyznań i Oświaty (WiO) określiło zasady obsady katedr. Gdy opróżniła się katedra,

¹ J. Kuś, *Rola abpa J. Bilczewskiego w rozwiązywaniu niektórych spraw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego na początku XX stulecia*. „*Studia Lubaczoviensia*”. 2:1984, s. 101-112.

biskup ogłaszał egzamin konkursowy w tych diecezjach, których potrzeby zaspokajał odnośny fakultet. Kandydaci składali egzamin pisemny i ustny. Trzech najlepszych kolegium profesorów prezentowało Ministerstwu WiO. Ostateczny jednak wybór kandydata należał do biskupa, którego obowiązkiem była troska o prawowierne przekazywanie nauki wiary i moralności oraz świadectwo przykładowego życia kapłańskiego profesorów. Jeśli biskup nie zgłaszał sprzeciwu, wówczas kandydat na wniosek ministra otrzymywał od cesarza nominację na profesora. Prawa biskupa diecezjalnego w obsadzie katedr potwierdził konkordat austriacki z 1855 r. Warunki konkursu zmieniono w 1858 r. W miejsce egzaminu ustnego wprowadzono próbny wykład. Wszyscy profesorowie na wydziałach teologicznych winni byli posiadać stopień doktora teologii². Po wprowadzeniu instytucji docentów prywatnych zaprzestano konkursów. Kandydatów na katedry typowano zazwyczaj spośród docentów.

W Polsce odrodzonej sprawę obsady katedr na Wydziale normowało także ustawodawstwo państwowe i kościelne. Szczegółowy sposób postępowania określały ustawy o szkołach akademickich z lat 1920 i 1933³, rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (WRiOP) z 1933 r. o powoływaniu profesorów i obsadzaniu opróżnionych katedr⁴ oraz Statut Uniwersytetu Jagiellońskiego⁵. Podobnie jak w okresie galicyjskim Wydział winien był uzyskać od biskupa krakowskiego zapewnienie o udzieleniu misji kanonicznej proponowanemu przez siebie kandydatowi. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r. (can. 1381) i konkordat polski z 1925 r. przyznawały bowiem miejscowemu biskupowi diecezjalnemu wielki wpływ na dobór odpowiednich kandydatów pod względem ich prawowierności doktrynalnej i wartości moralnej przez udzielenie lub odmówienie misji kanonicznej⁶. Po ogłoszeniu przez papieża Piusa XI w 1931 r. konstytucji apostolskiej „*Deus scientiarum Dominus*” biskup ten udzielał profesorom misji kanonicznej po uzyskaniu „*nihil obstat*” od Kongregacji Seminariów i Studiów Uniwersyteckich⁷. Profesorów mianował prezydent Rzeczypospolitej. Aktu tego dokonywał na wniosek Rady Wydziału, przyjęty przez Senat Akademicki i przedłożony

² *Die österreichischen Universitätsgesetze* herausgegeben von L. Beck von Mannagetta und Carl von Kelle. Wien 1906 nr 93, 605, 607; *Zbiór przepisów odnoszących się do Kościoła i duchowieństwa katolickiego*, zestawil I. Korzeniowski. Lwów 1900, s. 189-193; H. Zschokke, *Die theologischen Studien und Anstalten der katholischen Kirche in Österreich*. Wien-Leipzig 1894, s. 92-95.

³ *Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego*. 3:1920 poz. 134; 16:1933 poz. 86.

⁴ *Tamże*, 16:1933 poz. 210.

⁵ *Statut Uniwersytetu Jagiellońskiego*. Kraków 1925, § 35-42.

⁶ „*Acta Apostolicae Sedis*” (AAS) 17:1925 p. 277-278; Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, Rkps 5087: *Fakultety teologiczne na uniwersytetach państwowych*.

⁷ „AAS” 23:1931, p. 251; H. Hoemaeker, *Konstytucja Apostolska „Deus scientiarum Dominus” o wyższych studiach kościelnych*. „*Ateneum Kapłańskie*”. 29:1932. s. 188; P. Stach, *Najnowsza reforma wyższych studiów kościelnych*. „*Gazeta Kościelna*”. 38:1931, s. 494.

mu przez Ministra WRiOP⁸. Zezwolenie biskupa diecezjalnego było wymagane nie tylko do nominacji profesorskiej, ale także do zatwierdzenia habilitacji, a nawet wykładów zleconych na wydziale teologicznym.

Szeroka autonomia, jaką cieszyła się Wszechnica Jagiellońska, w poważnym stopniu kształtowała poczucie niezależności zespołu teologów akademickich zarówno w obrębie samej uczelni, jak i wobec każdorazowego biskupa krakowskiego. Kolegium profesorów Wydziału stało na stanowisku, że przede wszystkim ono jest odpowiedzialne za dobór i rozwój własnej kadry nauczającej. Zdaniem jego biskup krakowski mógł decydować o obsadzie katedr tylko przez udzielanie misji kanonicznej (*veniam docendi*). Natomiast o udzielaniu prawa wykładania (*veniam legendi*) mógł wypowiadać się jedynie Wydział, oceniając kwalifikacje naukowe kandydata na katedrę. Na tym tle dochodziło do nieporozumień, zadrażnień, a nawet długotrwałych konfliktów. Studentami fakultetu, poza nielicznymi wyjątkami, byli bowiem alumni seminarium diecezjalnego. Z tego względu biskupi chcieli mieć jak największy wpływ na dobór kadry nauczającej i o ile możliwości starali się, jako najbardziej sobie znanych, preferować księży diecezji krakowskiej. Ten kierunek polityki personalnej biskupów krakowskich w odniesieniu do Wydziału dawał o sobie znać już na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku.

Kard. Albin Dunajewski w 1891 r. odmówił misji kanonicznej ks. Adamowi Kopycińskiemu, proboszczowi w Radomyślu (diec. tarnowska), byłemu profesorowi teologii pastoralnej w Instytucie Teologicznym w Tarnowie. Powodem odmowy była działalność polityczna ks. Kopycińskiego jako posła do Rady Państwa, trudna do pogodzenia z obowiązkami profesorskimi. W piśmie w tej sprawie skierowanym do namiestnika Galicji Kazimierza hr. Badeniego, kardynał uskarżał się jednakże, że Wydział na każdą opróżnioną katedrę szukał dotąd i nadal poszukuje kandydatów poza granicami diecezji krakowskiej; gdy tymczasem znajdują się już w niej dość liczni księża ze stopniami uniwersyteckimi, którzy „z korzyścią dla nauki, i z większym nierównie pożytkiem niż obcy nie poczuwający się do żadnych względem diecezji obowiązków i łączności z duchowieństwem, katedry na Uniwersytecie zająć mogli i powinni”⁹.

2. KARD. JANA PUZYNY KONFLIKT Z UNIWERSYTETEM

W sprawie obsady wakujących katedr teologii dogmatycznej i pasterskiej doszło do długotrwałego sporu kard. Jana Puzyny z Wydziałem Teologicznym UJ.

⁸ „Dz. Urz. Min. WRiOP” 3:1920, poz. 134; 21:1938, poz. 4; *Statut UJ* § 37, 43-47.

⁹ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (AKMK), Wydz. Teol. (WT), 1890-1928: Książęco-Biskupi Ordynariat do Namieśnictwa Galicyjskiego, Kraków 5 XII 1891, (brulion).

Po przeniesieniu w 1899 r. na emeryturę ks. Mariana Ignacego Morawskiego TJ opróżniła się katedra dogmatyki szczegółowej. Wydział w tym samym roku przedstawił Ministerstwu na tę katedrę ks. Franciszka Gabryła, profesora filozofii chrześcijańskiej i teologii fundamentalnej w UJ. Kardynał jednak nie zgodził się na tę kandydaturę. W 1900 r. Wydział porozumiał się z ks. Franciszkiem Tessen-Węsierskim, profesorem nadzwyczajnym dogmatyki ogólnej w Uniwersytecie Wrocławskim, który wyraził chęć objęcia wakującej katedry. Ks. Tessen-Węsierski, chociaż był pochodzenia polskiego, to jednak nie władał językiem polskim, ale wykłady dogmatyki szczegółowej w UJ odbywały się w języku łacińskim. Ministerstwo poleciło ówczesnemu dziekanowi ks. Stanisławowi Spisowi, aby porozumiał się z biskupem w sprawie wyrażenia zgody na tę kandydaturę. Kard. Puzyna jednak odmówił. W tych warunkach Wydział dnia 29 kwietnia 1901 r. zaproponował Ministerstwu ks. dra Pawła Rawskiego, kapłana diecezji przemyskiej, penitencjarza w kościele Mariackim w Krakowie na stanowisko profesora nadzwyczajnego dogmatyki szczegółowej, ale i ten kandydat został przez Ordynariat Książęco-Biskupi odrzucony¹⁰.

Z podobnymi przeszkodami ze strony biskupa spotykały się wysiłki Wydziału w celu obsadzenia katedry teologii pasterskiej. W 1899 r. po rezygnacji z tej katedry ks. Józefa Sebastiana Pelczara zaproponowano Ministerstwu dnia 18 lipca 1899 r. ks. dra Józefa Caputę, wikariusza parafii Mariackiej w Krakowie. Kandydatura ta została przez rząd odrzucona na skutek sprzeciwu biskupa. Wydział przynaglany przez Ministerstwo przedstawił dnia 12 października tego roku ks. dra Michała Zygulińskiego, profesora teologii pastoralnej w Instytucie Teologicznym w Tarnowie, jako kandydata na profesora nadzwyczajnego tego przedmiotu. Jednak i ta propozycja nie uzyskała zgody kard. Puzyny. Wtedy Wydział sam próbował w 1900 r. porozumieć się z Ordynariatem Książęco-Biskupim w sprawie ewentualnego obsadzenia tej katedry przez ks. Józefa Teodorowicza, kanonika gremialnego ormiańskiej Kapituły Metropolitalnej we Lwowie, późniejszego arcybiskupa lwowskiego tego obrządku. Po rozmowie dziekana ks. Władysława Chotkowskiego z kard. Puzyną i ta propozycja upadła. W dniu 18 czerwca 1901 r. przedstawiono Ministerstwu WiO kandydaturę ks. dra Karola Szczeklika, profesora teologii moralnej w tarnowskim Instytucie Teologicznym i znowu została ona odrzucona z powodu sprzeciwu biskupa krakowskiego¹¹.

¹⁰ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (AUJ), WT 15: Protokoły z posiedzeń Rady Wydz. Teol. UJ, 23 II 1900, 13 IV 1901; WT II 65 Wydz. Teol. UJ do Min. WiO, Kraków 29 IV 1901, 15 VI 1907; Min WiO do Dziekanatu Wydz. Teol. UJ, Wiedeń 26 VIII 1901.

¹¹ AUJ, WT II 64: Wydz. Teol. UJ do Min WiO, Kraków 18 III, 18 VIII, 12 X 1899; Min WiO do Wydz. Teol., Wiedeń 30 IX 1899, 3 II 1900; WT II 15: Protokół z posiedzenia Rady Wydz. Teol. UJ, 23 II 1900; WT II 65: Wydz. Teol. do Min. WiO, Kraków 18 VI 1901 (brulion); Min. WiO do Wydz. Teol., Wiedeń 27 XII 1901.

Rząd nalegał, aby katedry te zostały wreszcie obsadzone. W tych warunkach dziekan ks. Władysław Knapiński w styczniu 1907 r. wystosował do Stolicy Apostolskiej specjalny memoriał, w którym pisał, że Wydział napotyka na wszelkie przeszkody ze strony biskupa w obsadzeniu wakujących i w tworzeniu nowych katedr. Przedstawieni Ministerstwu najgodniejsi i najbardziej naukowo przygotowani kandydaci na wakujące katedry nie uzyskali nominacji ze względu na veto Ordynariatu krakowskiego. Ten sposób postępowania biskupa sprawił, że inne wydziały posiadały po 30 i więcej profesorów a Wydział Teologiczny liczył ich zaledwie sześciu. W roku bieżącym i następnym starsi przejdą na emerytury, zostanie więc dwóch lub trzech profesorów. Sytuacja ta mogłaby doprowadzić do upadku Wydziału. Pozbawiony koniecznej liczby profesorów straci wszelki autorytet i wszelkie posiadane prawa i przywileje. Byłoby to – podnosili profesorowie – wielką szkodą dla wiary i nauki katolickiej w całym narodzie¹².

Kongregacja Studiów zwróciła się dnia 21 stycznia tego roku do kard. Puzyny z prośbą o wyjaśnienie tej sprawy¹³.

Ministerstwo na skutek starań rektora UJ Kazimierza Morawskiego znowu wezwało Wydział do obsadzenia wakujących od ośmiu lat katedr. Zostali wówczas w czerwcu tego roku ponownie zaproponowani rządowi na katedrę dogmatyki ks. Tessen-Węsierski, który obiecał w krótkim czasie nauczyć się języka polskiego, aby mógł kierować pracami studentów, a na katedrę teologii pasterskiej – ks. Caputa, wówczas już proboszcz kolegiaty św. Anny i znany kaznodzieja krakowski¹⁴.

Ks. Gabryl po swoim wyborze na rektora UJ osobiście udał się do Kardynała, przebywającego wtedy na Bielanach, aby omówić z nim sprawę obsady obydwóch katedr. Na prośbę rektora interweniowali u niego także: Julian Dunajewski, były minister skarbu w rządzie austriackim, K. Morawski, prorektor UJ, Ludwik Ćwikliński, referent w Ministerstwie WiO oraz ks. Jan Mazanek kanonik katedralny¹⁵. Kard. Puzyna w piśmie do Namiestnictwa z dnia 8 grudnia 1907 r. odrzucił obydwóch kandydatów na profesorów. Odmowę udzielenia misji kanonicznej ks. Tessen-Węsierskiemu umotywowal nieznaną przez niego języka polskiego. Zdaniem Ordynariatu Książęco-Biskupiego w ogóle nie było potrzeby obsadzenia obydwóch katedr. Dogmatykę szczegółową bowiem od półrocza zimowego 1901/02 „z wielkim powodzeniem” wykladał ks. Szymon Hanuszek, prefekt seminarium diecezjalnego, który przygotowywał pracę habilitacyjną z tej dyscypliny. Wykłady zaś

¹² AKMK, WT, 1890-1928: Wydz. Teol. UJ do Stolicy Apostolskiej, ? I 1907 (kopia).

¹³ Tamże, Kongregacja Studiów do kard. J. Puzyny, Rzym 21 I 1907.

¹⁴ AUJ, WT II 65: Wydz. Teol. UJ do Min. WiO, Kraków 15 VI 1907; AKMK, WT, 1890-1928: Namiestnictwo do Książęco-Biskupiego Ordynariatu, Lwów 14 VII 1907.

¹⁵ Biblioteka Jagiellońska (BJ) Rkps 8090 III, k. 197-198: ks. F. Gabryl do M. Bobrzyńskiego, Kraków, 29 V 1908.

z teologii pastoralnej należało powierzyć ks. Janowi Krupińskiemu, kanonikowi kapituły katedralnej, który uczył tego przedmiotu od początku roku 1899/1900 „z nader pomyślnym wynikiem”. Zastępstwo to miało trwać aż do czasu, kiedy któryś z księży studiujących teologię na Uniwersytecie w Innsbrucku lub Rzymie nie przygotuje się należycie do objęcia tej katedry¹⁶.

Konflikt narastał. Na początku grudnia 1907 r. deputacja Koła Polskiego z Wiedniu złożyła zażalenie w tej sprawie na ręce nuncjusza apostolskiego w Austrii, abpa Granito di Belmonte Gennaro. Interwencja ta spowodowała ożywione, z polecenia papieża Piusa X, zainteresowanie się nią w Kurii Rzymskiej. Prefekt Kongregacji Studiów kard. Francesco Satolli w liście do kard. Puzyny z dnia 11 grudnia tego roku, wspominając o tej deputacji i uskarżaniu się profesorów, że ze względu na jego sprzeciw od dłuższego już czasu nie było na Wydziale żadnej nominacji, prosił o dokładne przedstawienie tej kwestii¹⁷. Kard. Puzyna w obszernej odpowiedzi z dnia 23 grudnia tłumaczył się, że jako biskup, wyrażając swoją zgodę na nominację profesora, winien posiadać dobre rozeznanie o wartości moralnej kandydata, któremu miał powierzyć wykształcenie i wychowanie swojej młodzieży duchownej. Tymczasem księży proponowani Ministerstwu przez Wydział są mu zupełnie lub mało znani, aby mógł bez roztropnej obawy zgodzić się na ich kandydatury. Oczywiście nie odnosiło się to do księży diecezji krakowskiej, których dobrze znał. Kardynał podkreślił, że corocznie wysyła kleryków na studia teologiczne do Rzymu i Innsbrucku, aby ich przygotować jako ewentualnych kandydatów na katedry. W sprawie nieobsadzonych katedr odpowiadał, że zarówno teologii dogmatycznej jak i pastoralnej bardzo dobrze uczą wspomniani już zastępcy profesorów. Zdaniem jego, istotnym podłożem skargi profesorów była ich wola niezależności w wyborze kolegów i niechęć dopuszczania do swego grona księży bardziej oddanych biskupowi¹⁸, co w warunkach poczucia autonomii Wydziału było w gruncie rzeczy prawdą.

Konflikt przybrał na sile, gdy namiestnik Galicji Alfred hr. Potocki poufnym pismem z dnia 6 stycznia 1908 r. zawiadomił Senat UJ o odmowie kard. Puzyny udzielenia misji kanonicznej kandydatom zaproponowanym rządowi przez Wydział w 1907 r. i jego woli pozostawienia nadal wymienionych zastępców na wakujących katedrach. Namiestnik prosił o poufne wyrażenie stanowiska Senatu w tej sprawie¹⁹. W związku z tym dziekan ks. Tadeusz Gromnicki zwołał w dniu 13 stycznia poufne posiedzenie profesorów Wydziału, na którym jednomyślnie podtrzymano wniosek o najrychlejsze

¹⁶ AKMK, WT, 1890-1928: Książęco-Biskupi Ordynariat do Namiestnictwa, Kraków 8 XII 1907, (brulion).

¹⁷ Tamże: Kongregacja Studiów do kard. J. Puzyny, Rzym 11 XII 1907.

¹⁸ Tamże: kard. J. Puzyna do kard. F. Satolli, Kraków 23 XII 1907, (brulion). – E. Komar, *Kardynał Puzyna. Moje wspomnienia*. Kraków 1912, s. 96-99.

¹⁹ AUJ S II 799: Namiestnictwo do Senatu Akad. UJ, Lwów 6 I 1908.

powierzenie katedry dogmatyki szczegółowej ks. Tessen-Węsierskiemu i katedry teologii pastoralnej – ks. Capucie.

Ks. Gromnicki w piśmie do Senatu Akademickiego z dnia 14 stycznia tego roku w sprawie obsadzenia katedry dogmatyki oznajmiał, że przedmiot ten jest wykładany w języku łacińskim. Ks. Tessen-Węsierski zaś posiada na tyle znajomości języka polskiego, „że może z łatwością porozumiewać się ze słuchaczami”. Profesorowie nie mogli natomast reflektować na ks. Hanuszka, ponieważ nie ogłosił dotąd żadnej pracy naukowej i nie przystąpił do habilitacji. Wydział czuł się ponadto „przymuszony” do jak najszybszego obsadzenia tej katedry, ponieważ Ministerstwo domagało się, aby w najbliższym czasie „jakaś znakomitsza siła” wykladała osobno dogmatykę traktatową. Postulat wyczekiwania aż któryś z księży studiujących w Innsbrucku lub Rzymie przygotuje się do objęcia katedry teologii pasterskiej był nieuzasadniony. Uczelnie tamtejsze bowiem nie były w stanie dać im formacji pastoralnej, odpowiedniej dla polskich warunków narodowych i społeczno-kulturalnych²⁰.

W dniu 15 stycznia 1908 r. rektor ks. Gabrył zwołał Senat Akademicki w sprawie obsady katedr na Wydziale Teologicznym. Uchwalono opracować obszerny memoriał do Namiestnictwa, a odpis przesłać do Ministerstwa WiO. Przygotowaniem tego pisma zajęła się specjalna komisja, w skład której weszli profesorowie: ks. T. Gromnicki, Kazimierz Kostanecki, Kazimierz Morawski i Stanisław Wróblewski²¹. Memoriału tego nie udało się odnaleźć. Zachował się jedynie nie całkiem kompletny brulion ks. Gromnickiego.

W memoriale tym Senat stwierdzał, że na skutek nieobsadzenia wakujących od dziewięciu lat katedr zagraża Wydziałowi Teologicznemu obniżenie jego znaczenia naukowego, zwłaszcza że w najbliższych latach najstarsi profesorowie przejdą na emeryturę. Wyrażano przy tym obawę, że pozostawiając nieobsadzone katedry czasowym zastępcom „Wydział może zejść do poziomu szkoły fachowej i straci charakter uniwersytecki”. Senat usilnie bronił stanowiska, że wybór kandydatów i ocena ich kwalifikacji naukowych należy „jedynie i wyłącznie” do Wydziału. Ze względów więc naukowych i dydaktycznych popierał kandydatury ks. Tessen-Węsierskiego na katedrę dogmatyki szczegółowej i ks. Caputy na katedrę teologii pasterskiej. Senat przyznawał słuszność Wydziałowi Teologicznemu, że przy obsadzie katedr ogląda się za najlepszymi siłami naukowymi. Zasada ta, której ściśle przestrzegaly pozostałe wydziały, stanowiła podstawę postępu naukowego w Uniwersytecie. Winna ona być szczególnie zachowywana przez wydziały teologiczne, którym groziło niebezpieczeństwo łatwego znizzenia się do poziomu „szkoły diecezjalnej”. Senat w zupełności uznawał prawo biskupa diecezjalnego do wywierania pośredniego wpływu na obsadę katedr na Wydziale Teologicznym przez

²⁰ Tamże: Dziekan Wydz. Teol. do Senatu Akad. UJ, Kraków 14 I 1908.

²¹ AUJ S II 84: Protokół z posiedzenia Senatu Akad. UJ, 15 I 1908.

odmówienie misji kanonicznej kandydatom podejrzanym pod względem wiary i moralności. Zaznaczył jednak, że Wydział nigdy takich osób nie proponował rządowi. Z żalem podnosił, że biskup nie tylko ustawicznie sprzeciwia się kandydatom Wydziału, ale „w ogóle obecnie uważa za niepotrzebne obsadzenie od tak dawna wakujących katedr”²².

Rektor ks. Gabryl zwrócił się do Ministerstwa WiO z prośbą, aby w porozumieniu ze Stolicą Apostolską umożliwił obsadę katedr wakujących już prawie od dziesięciu lat²³. Minister Gustaw Marchet interweniował w Rzymie, wyrażając duże zaniepokojenie opozycją kard. Puzyny przeciwko nominacji proponowanych kandydatów i ostrzegał, że gdy zabraknie niewielu już starych profesorów, którzy jeszcze pracują, powstanie w parlamencie ruch za zniesieniem fakultetu krakowskiego. Likwidacja zaś ta mogłaby okazać się niebezpiecznym precedensem do usuwania wydziałów teologicznych z uniwersytetów państwowych²⁴.

Kard. Puzyna ze swojego punktu widzenia informował o rozwoju konfliktu pracujących w Kurii Rzymskiej księży: Adama Sapię, swego późniejszego następcę i Kazimierza Skirmunta, których prosił o poparcie w Kongregacji Studiów²⁵. Kongregacja ta dnia 21 stycznia 1908 r. wezwała profesorów do podporządkowania się woli biskupa. Zalecała im, aby na przyszłość przed wysłaniem wniosku do rządu uzgadniali z biskupem kandydatów na profesorów²⁶. Poinformowany o tym kard. Puzyna odpisał kard. Satolli, podobnie jak Namiestnictwu w dniu 8 grudnia zeszłego roku, że na katedrę dogmatyki przygotowuje się habilitant ks. Hanuszek, a z obsadą katedry teologii pastoralnej należy jeszcze poczekać na kogoś z księży studiujących za granicą²⁷.

Wydział odpowiedział Kongregacji Studiów obszernym memoriałem z dnia 10 lutego 1908 r., w którym stwierdzał, że porozumiewał się z kard. Puzyną przed przedstawieniem rządowi kolejnych kandydatów na wakujące katedry. Biskup jednak usilnie dążył do obsadzenia katedr wyłącznie księżmi diecezji krakowskiej. Wydział dotychczas był otwarty – podkreślano – dla profesorów rekrutujących się z kleru diecezjalnego i zakonnego z całego obszaru ziem polskich. Ograniczanie kadry tylko do księży jednej diecezji rodziło obawę przekształcenia Wydziału w „szkołę czysto diecezjalną”, co stałoby się wielką szkodą dla dobra nauki teologicznej i Kościoła. Profesorowie odwołując się do austriackiego prawodawstwa uniwersyteckiego podkreślali, że żadną miarą

²² AUJ, WT II 52: ks. T. Gromnicki do Namiestnictwa, b.d., (brulion).

²³ BJ Rkps 8090, k. 198: ks. F. Gabryl do M. Bobrzyńskiego, Kraków 29 V 1908.

²⁴ AKMK, WT, 1890-1928: Sekretariat Stanu do Prefekta Kongregacji Studiów, Watykan 21 I 1908, (kopia).

²⁵ Tamże: ks. K. Skirmunt do kard. J. Puzyny, Rzym 17 I 1908; ks. A. Sapię do kard. J. Puzyny, Rzym 5 I, 15 II, 16 X 1908.

²⁶ AUJ, WT II 289: Kongregacja Studiów do Profesorów Teologii UJ, Rzym 21 I 1908; AKMK, WT, 1890-1928, (kopia).

²⁷ AKMK, WT, 1890-1928: kard. J. Puzyna do kard. F. Satolli, Kraków 7 II 1908, (brulion).

nie mogą proponować ks. Hanuszka na profesora. Nalegali natomiast, aby przedstawieni przez Wydział kandydaci uzyskali misję kanoniczną²⁸. Konflikt stał się już publicznie znany i podważał autorytet Wydziału wśród społeczności uniwersyteckiej. Radykalna młodzież akademicka w październiku 1907 r. domagała się usunięcia Wydziału Teologicznego z UJ. Demonstracje te spotęgowały się jeszcze bardziej w 1908 r. w związku z falą protestów w imię wolności nauki, jaka przelewała się przez uniwersytety monarchii po zawieszeniu przez rząd wykładów Ludwika Wahrmunda, profesora prawa kościelnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Innsbrucku za jego wolnomyślne poglądy i krytykę dogmatów katolickich²⁹. W tych warunkach nie można było dłużej bez szkody dla nauki odwlekać obsady wakujących katedr.

W lutym 1908 r. z ramienia rządu osobiście interweniował u kard. Puzyny wspomniany L. Ćwikliński, niestety bezskutecznie. Kardynał oświadczył mu, że nie dopuści do walki narodowościowej na Wydziale przez mianowanie profesora nie umiejącego po polsku. Nie ustąpi też z przysługującego mu prawa, że Wydział przed przedłożeniem Ministerstwu listy kandydatów na profesorów winien porozumieć się z biskupem³⁰.

Kongregacja Studiów zaproponowała kard. Puzynie zasugerowanie Wydziałowi, aby zgodził się na ks. Hanuszka jako kandydata na katedrę dogmatyki a na katedrę teologii pastoralnej pozostawił biskupowi wybór pomiędzy ks. Tessenem-Węsierskim a ks. Caputą³¹. Kardynał z zadowoleniem przyjął propozycję prefekta Kongregacji w sprawie dogmatyki. Zdecydowanie natomiast odrzucił sugestię w kwestii obsady drugiej katedry. Teologia pasterska wykładana w języku ojczystym wymagała koniecznej znajomości życia i obyczajów społeczeństwa polskiego. Ks. Tessen-Węsierski nie posiadał jednak odpowiedniej znajomości języka i kultury polskiej. Ks. Caputa natomiast został odrzucony ze względu na swoje konfliktowe usposobienie i brak „poważnego dzieła” opublikowanego drukiem. Biskup znowu zaznaczył, że nie ma naglącej potrzeby obsady tej katedry, ponieważ ks. Krupiński dobrze uczy kleryków. Stan taki może być więc utrzymany dopóki nie znajdzie się odpowiedniego kandydata³². Za kilkanaście dni kard. Puzyna zaproponował Kongregacji

²⁸ AUJ, WT II 61: Kolegium Profesorów Wydz. Teol. UJ do Kongregacji Studiów, Kraków 10 II 1908, (kopia).

²⁹ S. Konarski, „Zimmermiada” w Uniwersytecie Jagiellońskim (1910-1911). W: H. Dobrowolski, M. Francić, S. Konarski, *Postępowe tradycje młodzieży akademickiej w Krakowie*. Kraków 1962, s. 136-137.

³⁰ AKMK, WT, 1980-1928: kard. J. Puzyna do ks. A. Sapiehy, Kraków 22 II 1908, (brulion); Bj Rkps 8090, III k. 148-149: L. Ćwikliński do M. Bobrzyńskiego, Wiedeń 22 V 1908.

³¹ AKMK, WT, 1890-1928: Kongregacja Studiów do kard. J. Puzyny, Rzym 1 III 1908.

³² Tamże: Kard. J. Puzyna do kard. F. Satolli, Kraków 5 III 1908; Kard. J. Puzyna do ks. A. Sapiehy, Kraków IV 1908, (bruliony).

kandydaturę ks. Józefa Kaczmarczyka, docenta Pisma św. NT i wicerektora seminarium diecezjalnego na katedrę teologii pasterskiej³³.

Kongregacja Studiów w piśmie z dnia 8 kwietnia 1908 r. skierowanym do Wydziału sugerowała mu na katedrę dogmatyki ks. Hanuszka, któremu zamiast rozprawy naukowej mogłaby być zaliczona siedmioletnia praca dydaktyczna, i ks. Kaczmarczyka na profesora teologii pastoralnej³⁴.

Rektor UJ ks. Gabryl zwrócił się do namiestnika Galicji Michała Bobrzyńskiego z prośbą o interwencję u kard. Puzyny w sprawie zażegnania wreszcie tego gorszącego sporu³⁵. Ministerstwo zaś znowu wywarło nacisk na Wydział w celu ostatecznego obsadzenia wakujących katedr. Profesorowie przedstawili kandydatury: ks. Tadeusza Trzczińskiego, dogmatyka, byłego profesora w Seminarium Duchownym w Gnieźnie, a wtedy proboszcza w Wałkowie, na katedrę dogmatyki i znowu ks. Caputę na katedrę teologii pastoralnej³⁶. Dnia 14 lipca 1908 r. Wydział w obszernym, rzeczowo udokumentowanym memoriale do Kongregacji Studiów wykazał, że ze względów naukowych nie może proponować rządowi ani ks. Hanuszka, ani ks. Kaczmarczyka³⁷. Kard. Puzyna dnia 22 września tego roku odpowiedział Namiestnictwu, że nie udzieli misji kanonicznej księżom Trzczińskiemu i Capucie³⁸.

Konflikt przedłużał się a wysiłki mediacyjne Kongregacji podejmowane z odległego Rzymu nie odnosiły sukcesu. W tych warunkach zdecydowano się w Kurii Rzymskiej na krok bez precedensu.

Papież Pius X dla ostatecznego rozwiązania tego konfliktu ustanowił dnia 7 października 1908 r. abpa Józefa Bilczewskiego, metropolitę lwowskiego obrz. łac., byłego profesora i rektora tamtejszego uniwersytetu, swoim legatem z najrozleglejszymi uprawnieniami do obsadzenia wakujących i mających powstać nowych katedr na Wydziale Teologicznym UJ. Kongregacja Studiów sugerowała apbowi Bilczewskiemu, aby w rozwiązaniu tego trudnego i drażliwego sporu pominął zarówno kandydatów biskupa krakowskiego jak i Wydziału i wybrał całkiem innych. Proponowała mu następujących księży: Kazimierza Waisa, profesora filozofii w Seminarium Duchownym w Przemyślu, Macieja Sieniatyckiego, profesora teologii dogmatycznej szczegółowej w Uniwersytecie Lwowskim, Ignacego Warmińskiego, profesora

³³ Tamże: Kard. J. Puzyna do kard F. Satolli, Kraków 16 III 1908, brulion.

³⁴ Tamże: Kongregacja Studiów do Kolegium Teologów UJ, Rzym 8 IV 1908; BJ Rkps 8090 III, k. 198. ks. F. Gabryl do M. Bobrzyńskiego, Kraków 29 V 1908.

³⁵ BJ Rkps 8090 III, k. 197: ks. F. Gabryl do M. Bobrzyńskiego, Kraków 29 V 1908.

³⁶ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (AGAD), MWiO 44 u: Kolegium Profesorów Wydz. Teol. UJ do Min. WiO, Kraków 23 VII, 28 VII 1908; AKMK, WT, 1890-1928: Namiestnictwo do Książęco-Biskupiego Ordynariatu, Lwów 22 VIII 1908.

³⁷ AUJ, WT II 61: Kolegium Profesorów Wydz. Teol. UJ do Kongregacji Studiów, Kraków 14 VII 1908, (kopia).

³⁸ AKMK, WT, 1890-1928: Książęco-Biskupi Ordynariat do Namiestnictwa, Kraków 22 IX 1908, (brulion).

dogmatyki w Seminarium Duchownym w Poznaniu i Jakuba Górkę, profesora historii kościelnej w Seminarium Duchownym w Tarnowie³⁹. Abp Bilczewski po rozmowach z kard. Puzyną i kolegium profesorów Wydziału doprowadził do zgodnego przedstawienia przez nich Ministerstwu, zwyczajną drogą, następujących kandydatów: wymienionego wyżej ks. Sieniatyckiego na katedrę teologii dogmatycznej szczegółowej i ks. Antoniego Bystrzonowskiego, katechetę Gimnazjum św. Anny w Krakowie na katedrę teologii pastoralnej. Obydwaj księża dnia 21 marca 1909 r. otrzymali nominacje na profesorów UJ⁴⁰.

3. ABPA ADAMA SAPIEHY SPÓR Z RZĄDEM

Na tle obsady katedr doszło w 1925 r. do zatargu abpa Adama Stefana Sapiehy z Ministerstwem WRiOP po nominacji ks. Aleksandra Wóycickiego, znanego uczonego i posła do Sejmu Rzeczypospolitej, profesora chrześcijańskich nauk społecznych w Uniwersytecie Wileńskim, profesorem tego samego przedmiotu na Wydziale Teologicznym UJ.

Nominacja ta została dokonana dnia 19 września 1925 r.⁴¹ bez uprzedniego uzgodnienia jej przez rząd z biskupem krakowskim. W tych warunkach abp Sapieha zakomunikował Komisji Biskupów zebranej w Warszawie w dniach 7-8 listopada 1925 r., że bez jego wiedzy ks. A. Wóycicki został mianowany profesorem UJ. Pytał jak ma postąpić w tym wypadku. Biskupi jednomyślnie oświadczyli, że „ordynariusz powinien dać w formie mandatu Księdzu Wóycickiemu zakaz wykładania na uniwersytecie. Aby nie stwarzać precedensu, ordynariusz Księdzu Wóycickiemu nie udzieli misji kanonicznej”⁴².

Minister WRiOP Stanisław Grabski, powołując się na art. XIII p. 1 Konkordatu pomiędzy Polską a Stolicą Apostolską z 1925 r., zwrócił się 12 listopada 1925 r. do abpa A. Sapiehy z prośbą o udzielenie ks. A. Wóycickiemu upoważnienia do nauczania w UJ. Zaznaczył przy tym że profesor ten posiada upoważnienie ordynariusza archidiecezji wileńskiej do wykładania na Wydziale Teologicznym⁴³.

Abp A. Sapieha odpowiadając ministrowi wyraził swoje zdziwienie wobec prośby i wyjaśnił, że konkordat, na który się powołał, wymaga zgody ordynariusza na mianowanie profesorów wydziału teologicznego, ale prawo

³⁹ AUJ, WT II 16: Kongregacja Studiów do abpa J. Bilczewskiego, Rzym 7 X 1908, kopia.

⁴⁰ AUJ, WT II 16: Protokół z posiedzenia Rady Wydz. Teol. UJ 26 X 1908; WT II 65: Min. WiO do Dziekanatu Wydz. Teol. UJ, Wiedeń 3 IV 1909; AKMK, WT, 1890-1928: Namiestnictwo do Książęco-Biskupiego Ordynariatu, Lwów 18 XI 1908.

⁴¹ „Dz. Urz. Min. WRiOP” 8:1925, poz. 189.

⁴² AKMK, TS 13: Protokół posiedzeń Komitetu Biskupów w dniach 7 i 8 listopada 1925 r. w Warszawie; TS 17 Kard. A. Kakowski do abpa A. Sapiehy, Warszawa 11 I 1926.

⁴³ AKMK, TS 17: Min. WRiOP do Biskupa Krakowskiego, Warszawa 12 XI 1925.

kościelne przyznaje to uprawnienie jedynie ordynariuszowi miejscowemu (can. 1381 § 3). Biskup krakowski oświadczył, że postawiony wobec faktu dokonanego, nie chcąc przy tym „wprowadzać najwyższych czynników Państwa w konflikt” mógłby się zgodzić na tę nominację, ale tylko pod warunkiem otrzymania od ministerstwa oświadczenia, że „brak zasięgnięcia zgody Ordynariusza był tylko przeoczeniem i że na przyszłość tego rodzaju nominacje [...] profesorów uniwersytetu [...] zawsze będą przedsięwzięte dopiero po otrzymaniu zgody Ordynariusza”⁴⁴.

„Konkordat – odpowiedział minister S. Grabski – wyraźnie postanowił, że nauczycieli religii mianuje władza szkolna «wybierając ich spośród osób upoważnionych przez Ordynariuszów», a nie «po uzyskaniu na to mianowanie zgody czy zezwolenia miejscowego Ordynariusza». Prezydent Rzeczypospolitej mianując ks. Wóycickiego profesorem Wydziału Teologicznego w Krakowie zastosował się ściśle do postanowienia konkordatu. Dokonał bowiem przy tej nominacji «wyboru spośród osób upoważnionych przez ordynariuszów» ponieważ profesor ten był już upoważniony do wykładania na wydziale teologicznym przez jednego z ordynariuszy. Oczywiście zgodnie z postanowieniem wspomnianego art XIII Konkordatu: «w razie gdyby ordynariusz odebrał nauczycielowi dane mu upoważnienie, to ten ostatni będzie przez to samo pozbawiony prawa nauczania religii». Przysługuje Ekscelencji – pisał dalej Minister – prawo odebrać ks. Wóycickiemu upoważnienie do wykładania na Wydziale Teologicznym – a wtedy nominacja jego będzie przez Pana Prezydenta Rzeczypospolitej cofnięta”⁴⁵.

Wprowadzenie w życie postanowień konkordatu na odcinku kształcenia duchowieństwa wymagało – jak się okazało – koniecznych wyjaśnień i uściśleń prawnych. Tymczasem konflikt narastał.

Abp A. Sapięha powyższą odpowiedź ministra zakomunikował prymasowi kard. Edmundowi Dalborowi. Prymas stwierdził, że zapatrywanie ministra S. Grabskiego, jakoby każdy nauczający, który gdziekolwiek i przez któregokolwiek biskupa ordynariusza był upoważniony do wykładania na wydziale teologii już tym samym był kwalifikowany na wszystkie wydziały w Polsce, było mylne. Art. XIII Konkordatu mówił bowiem o osobach upoważnionych przez Ordynariuszów, ale to się odnosiło do ordynariusza tych szkół, dla których mianowano nauczyciela. Minister w cytowanym wyżej piśmie – pisał prymas – „pragnie się upewnić u Ordynariusza tak dalece, że nie będzie on odbierał posiadanego przez kandydata na profesora upoważnienia do wykładania na wydziale teologicznym. W ten sposób pragnie minister podwójnie skrupować Ordynariusza: raz, że nie pyta się go o wyraźną misję kanoniczną przed objęciem katedry przez kandydata, a po

⁴⁴ Tamże: Książęco-Biskupi Konsystorz do Min. WRiOP, Kraków 27 XI 1925, kopia.

⁴⁵ Tamże: Min. WRiOP do Biskupa Krakowskiego, Warszawa 5 XII 1925.

wtóre, że chce odjąć Ordynariuszowi możliwość cofnięcia misji kanonicznej kiedykolwiek. Na takie stawianie kwestii oczywiście Episkopat zgodzić się nie może⁴⁶.

Do czego doprowadził ten zatarg? Minister S. Grabski w celu uniknięcia w przyszłości tego rodzaju konfliktów między wydziałami teologicznymi uniwersytetów państwowych a biskupami diecezjalnymi wydał w styczniu 1926 r. specjalny okólnik o wykonaniu art. XIII Konkordatu przy stanowieniu profesorów na fakultetach teologicznych. Minister prosił w nim, aby do wniosków o nominację profesorów i zatwierdzenie habilitacji dołączano oświadczenie uprzedniej zgody biskupa diecezjalnego. Przy mianowaniu kandydata, który już był wykładowcą na innym wydziale teologicznym należało uzyskać od miejscowego ordynariusza zapewnienie, że nie odbierze mu upoważnienia do nauczania, otrzymanego od ordynariusza innej diecezji⁴⁷.

Biskupi krakowscy starali się zapewnić sobie możliwie największy wpływ na dobór zespołu kształcącego duchowieństwo diecezji. Konflikty powstałe na tle tego dążenia, chociaż rzucają się cieniem na stosunki pomiędzy biskupami krakowskimi a Wydziałem czy rządem, nie mogą jednak przesłonić ich troski o rozwój nauk teologicznych w UJ.

4. BISKUPIA POMOC W KŁOPOTACH KADROWYCH

Każdorazowemu biskupowi krakowskiemu omawianego okresu Wydział zawdzięczał skuteczną pomoc w poszerzeniu kadry nauczającej spośród księży z różnych diecezji i zgromadzeń zakonnych. Wielu z nich z czasem stało się chlubą Uniwersytetu. Bp Dunajewski odegrał zasadniczą rolę w sprowadzeniu z Rzymu do Krakowa ks. Stefana Pawlickiego CR i powierzeniu mu w 1882 r. pierwszej w monarchii austro-węgierskiej katedry filozofii chrześcijańskiej⁴⁸. Rok wcześniej (1881) zgodził się na objęcie katedry teologii moralnej przez ks. Zygmunta Lenkiewicza, katechetę IV Państwowego Gimnazjum we Lwowie, habilitowanego w zakresie tej dyscypliny na Wydziale krakowskim w 1880 r.⁴⁹ Poparł kandydaturę ks. Władysława Chotkowskiego z archidiecezji poznańskiej, który w 1882 r. objął katedrę historii kościelnej⁵⁰. W 1883 r. na katedrę teologii dogmatycznej szczegółowej przybył ks. Emil Lamboy ze

⁴⁶ Tamże: Kard. E. Dalbor do abpa A. Sapielhy, Poznań 30 XII 1925.

⁴⁷ AUJ, WT II 52: Okólnik Min. WRiOP, Warszawa I 1926.

⁴⁸ A. Przymusiła, *Pawlicki Stefan Zachariasz*. W: *Polski Słownik Biograficzny* (PSB), t. 25, s. 423-425; AGAD, MWiO 44 u: Bp A. Dunajewski do Prezydium Namiestnictwa, Kraków 14 VI 1882.

⁴⁹ AKMK, WT, 1820-1889: Ordynariat Biskupi Krakowski do Prezydium Namiestnictwa, Kraków 14 V 1881, (brulion); C. Lechicki, *Lenkiewicz Zygmunt*. W: PSB, t. 17, s. 59-60.

⁵⁰ AUJ, WT II 64: Min. WiO do Dziekanatu Wydz. Teol. UJ, Wiedeń 27 V 1882; T. Glemma, *Chotkowski Władysław*. W: PSB, t. 3, s. 430-431.

Lwowa⁵¹. W następnym roku (1884) katedrę prawa kanonicznego otrzymał ks. Tadeusz Gromnicki, adiunkt Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Lwowskiego⁵². W 1887 r. profesorem zwyczajnym Studium Biblijnego Starego Testamentu i języków wschodnich został ks. Władysław Knapiński, doktor teologii Akademii Duchownej w Petersburgu, wikariusz parafii św. Krzyża w Warszawie⁵³. Biskupowi Dunajewskiemu UJ zawdzięczał także znakomite wykłady ks. Mariana Ignacego Morawskiego TJ, zajmującego od 1887 r. po rezygnacji ks. Lamboya, katedrę dogmatyki szczegółowej⁵⁴.

Za rządów biskupa J. Puzyny katedrę teologii moralnej, po odejściu ks. Lenkiewicza do Lwowa, objął ks. Antoni Trznadel, wykładowca teologii dogmatycznej w Seminarium Duchownym w Przemyślu⁵⁵. Po zakończeniu omówionego zatargu z Wydziałem kard. Puzyna zgodził się na obsadę katedry teologii dogmatycznej szczegółowej przez ks. Macieja Sieniatyckiego z Uniwersytetu Lwowskiego. Za jego aprobatą powstała na Wydziale w 1910 r., pierwsza na ziemiach polskich i pierwsza w monarchii naddunajskiej, katedra chrześcijańskich nauk społecznych, obsadzona przez ks. Kazimierza Zimmermanna z Poznania⁵⁶.

Szczególne zasługi w pozyskiwaniu dla Wydziału wybitnych profesorów położył bp. A. Sapięha. W 1912 r. sprowadził ks. Jana Fijałka z Uniwersytetu Lwowskiego⁵⁷. W 1914 r. na jego prośbę wizytator Księży Misjonarzy, ks. Antoni Słonimski, zgodził się na wykłady ks. Konstantego Michalskiego CM na Wydziale Teologicznym UJ⁵⁸. Z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przybył w 1920 r. ks. Józef Archutowski na katedrę Pisma św. Starego Testamentu⁵⁹. W 1923 r. teologię fundamentalną zaczął wykładać ks. Władysław Grzelak, wykładowca tej dyscypliny w Seminarium Duchownym

⁵¹ AUJ, WT II 65: Min. WiO do Dziekanatu Wydz. Teol. UJ, Wiedeń 28 IV 1883.

⁵² AKMK, WT, 1820-1889: Prezydium Namiestnictwa do Ordynariatu Biskupiego w Krakowie, Lwów 25 VI 1884; AUJ, WT II 69: Min. WiO do Dziekanatu Wydz. Teol. UJ, Wiedeń 10 VI 1884; J. Krzemieniecki, *Gromnicki Tadeusz*. W: PSB, t. 8, s. 633-634.

⁵³ AUJ, WT II 60: Min. WiO do Dziekanatu Wydz. Teol. UJ, Wiedeń 23 XI 1887; C. Lechicki, *Knapiński Władysław*. W: PSB, t. 13, s. 105-106.

⁵⁴ AKMK, WT, 1820-1889: Ordynariat Biskupi do Prezydium Namiestnictwa, Kraków 28 VII 1887, (brulion); AUJ, WT II 65: Min. WiO do Dziekanatu Wydz. Teol. UJ, Wiedeń 24 I 1891; B. Natoński, *Morawski Marian Ignacy*. W: PSB, t. 21, s. 736-738.

⁵⁵ AKMK, WT, 1890-1928: Ordynariat Książęco-Biskupi do Namiestnictwa, Kraków 31 VII 1896, (brulion).

⁵⁶ Tamże: Namiestnictwo do Książęco-Biskupiego Ordynariatu, Lwów 29 IX 1910; E. Komar, dz. cyt., s. 99.

⁵⁷ AGAD, MWiO 44u: Wydz. Teol. UJ do Min. WiO, Kraków 12 X 1912; W. Semkowicz, *Fijałek Jan Nepomucen*. W: PSB, t. 6, s. 441-443.

⁵⁸ AUJ, WT II 67: Bp A. Sapięha do Dziekana Wydz. Teol. UJ, Kraków 11 I 1914; A. Przymusiła, *Michalski Konstanty Józef*. W: PSB, t. 20, s. 592-595.

⁵⁹ AUJ, WT II 60, W: Min. WRiOP do Grona Profesorów Wydz. Teol. UJ, Warszawa 16 V 1920.

w Poznaniu⁶⁰. Dzięki staraniom abpa Sapięhy katedrę historii Kościoła Powszechnego objął w 1927 r. bp Michał Godlewski, sufragan diecezji łuckiej i żytomierskiej, były profesor petersburskiej Akademii Duchownej⁶¹. Katedrę historii Kościoła w Polsce otrzymał w 1930 r. ks. Tadeusz Glemma, wykładowca dziejów Kościoła i sztuki sakralnej w Seminarium Duchownym w Pelplinie⁶². Ks. Marian Józef Morawski Tj od 1934 r. wykładał dogmatykę szczegółową⁶³.

Metropolita interweniował dwukrotnie w 1934 r. u ministra WRiOP Wacława Jędrzejewicza w sprawie wykładów ks. Jana Salamuchy z Warszawy na II Katedrze Filozofii Chrześcijańskiej⁶⁴. W 1936 r. prosił ministra WRiOP Wojciecha Świątosławskiego o nominację ks. Tadeusza Kruszyńskiego na profesora nadzwyczajnego historii sztuki kościelnej i liturgiki⁶⁵.

Praktyka poszukiwania kandydatów o najwyższych kwalifikacjach naukowych wśród duchowieństwa różnych diecezji i zgromadzeń zakonnych zwyciężyła przejawiając się od czasu do czasu skłonności do ograniczania się jedynie do księży diecezji krakowskiej. Owocowała ona ciągłym wzrostem znaczenia naukowego Wydziału zarówno w zakresie dydaktyki, jak i pracy badawczej.

⁶⁰ AUJ, WT II 68: Min. WRiOP do Rektoratu UJ, Warszawa 3 XI 1923; M. Michalski, *Grzegorz Władysław*. W: PSB, t. 9, s. 98.

⁶¹ Archiwum Akt Nowych w Warszawie, MWRiOP 2640: Dziekanat Wydz. Teol. UJ do Min. WRiOP, Kraków 6 XI 1926; AUJ, S II 619, (kopia); M. Żywczyński, *Godlewski Michał*. W: PSB, t. 8, s. 181-182.

⁶² AUJ, S II 619: T. Glemma, *Życiorys*; J. Mitkowski, *Glemma Tadeusz*. W: PSB, t. 8, s. 44-45.

⁶³ AUJ, II 17: Protokół z posiedzenia Rady Wydz. Teol. UJ, 19 IX 1934; B. Natoński, *Morawski Marian Józef*. W: PSB, t. 21, s. 739.

⁶⁴ AKMK, TS 17: Abp A. Sapięha do W. Jędrzejewicza, Kraków 7, 23 VII 1934; S. Piech, *Salamucha Jan*. W: PSB, t. 34, s. 354-356.

⁶⁵ AKMK, TS 17: Abp A. Sapięha do W. Świątosławskiego, Kraków 19 XI 1936; A. Bochnak, *Kruszyński Tadeusz Albin*. W: PSB, t. 15, s. 444-445.